

118/1948 Sb. Zákon

ze dne 28. dubna 1948

O organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkoobchodních podniků.

Vyhlášeno dne 3. června 1948, datum poslední novelizace 1. listopadu 1990

Ústavodárné Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

ODDÍL I.

Organisace velkoobchodní činnosti.

§ 2.

(1) Velkoobchodní činností podle tohoto zákona se rozumí po živnostensku v tuzemsku prováděný nákup zboží vlastním nebo cizím jménem na vlastní nebo cizí účet a jeho další zcizování (v téže podstatě nebo po změnách, jimiž se zboží přizpůsobuje ve smyslu § 38 a) živnostenského řádu nebo podle § 54 živnostenského zákona potřebám kupujících, aby byl umožněn jeho odbyt) fyzickým nebo právnickým osobám, které je dále prodávají, ve svém podniku zpracují nebo spotřebují, a spotřebitelům ve velkém. Činnost komisionáře a jednatele je vždy činností velkoobchodní.

(2) Za velkoobchodní činnost podle tohoto zákona se pokládá činnost uvedená v odstavci 1 u společenstev výdělkových a hospodářských, zřízených podle zákona ze dne 9. dubna 1873, č. 70 ř. z., o výdělkových a hospodářských společenstvech, na Slovensku u družstev, zřízených podle §§ 223 a násl. zák. čl. XXXVII/1875, o obchodním zákonu, i když není provozována po živnostensku.

(3) Ministr vnitřního obchodu určí vyhláškou v Úředním listě, kdo se v jednotlivých oborech velkoobchodní činnosti považuje za podnikového zpracovatele, spotřebitele a spotřebitele ve velkém.

(4) Ministr vnitřního obchodu může stanovit, ve kterých obchodních oborech nebo u kterých podniků velkoobchodní činnost nepodléhá tomuto zákonu. Opatření všeobecné povahy vyhlásí v Úředním listě.

§ 3.

Ministr vnitřního obchodu stanoví vyhláškou v Úředním listě, ve kterých oborech a v jakém rozsahu mohou výrobci

nebo dovozci přímo dodávají suroviny, polotovary, hotové výrobky a pomocné látky všech druhů výrobním podnikům.

§ 4.

(1) Velkoobchodní činností pověří ministr vnitřního obchodu národní podniky obchodní a výjimečně může pověřiti také jiné podniky nebo orgány, při čemž zároveň určí rozsah této činnosti.

(2) Podniky pověřené podle odstavce 1, věty druhé jsou povinny provozovati velkoobchodní činnost odděleně od své ostatní činnosti. Ministr vnitřního obchodu dozírá na tuto velkoobchodní činnost a může ji kdykoliv svými nebo jím pověřenými orgány přezkoumávati a udíleti pro ni závazné pokyny.

ODDÍL II.

Rozsah znárodnění.

§ 5.

Za velkoobchodní podniky se pokládají, pokud se neprokáže opak, všechny podniky, které provozují činnost uvedenou v § 2, odst. 1 a 2, zejména všechny podniky, které byly dne 25. února 1948 členy Hospodářské skupiny velkoobchodu a zahraničního obchodu.

§ 6.

(2) U podniků provozujících zároveň velkoobchodní činnost podle tohoto zákona a zahraniční obchod podle zákona ze dne 28. dubna 1948, č. 119 Sb., o státní organizaci zahraničního obchodu a mezinárodního zasilatelství, dohodnou se ministři vnitřního obchodu a zahraničního obchodu, přihlížejíce k tomu, zda převažuje význam podniku ve vnitřním nebo v zahraničním obchodě, podle kterého z obou zákonů se bude postupovat.

§ 7.

Velkoobchodní podniky (§ 5), které nebudou znárodněny podle § 6, odst. 1 ani pověřeny podle § 4, zastaví svou činnost dnem, který určí ministr vnitřního obchodu vyhláškou v Úředním listě. Tímto dnem zanikají jejich oprávnění k provozování velkoobchodní činnosti.

§ 8.

(1) Znárodněním nabývá stát vlastnictví k znárodněnému majetku.

(2) Znárodnění se týká

a) nemovitostí, budov a zařízení,

b) příslušenství podniku počítajíc v to všechny movitosti a práva (licence, živnostenská oprávnění, známky, vzorky a pod.), směnky, cenné papíry, vkladní knížky, hotovosti a pohledávky,

c) jiných movitostí a práv, než která jsou příslušenstvím podniku.

(3) Majetku uvedeného v odstavci 2 se znárodnění týká, slouží-li nebo je-li určen k provozu znárodněného podniku, i když náleží někomu jinému než vlastníku podniku. Patentů a zásob se znárodnění týká jen, patří-li vlastníku nebo provozovateli znárodněného podniku.

(4) Spolu s podnikem se znárodnují v rozsahu plynoucím z ustanovení odstavců 2 a 3:

a) veškeré obchodní podniky a závody náležející vlastníku nebo provozovateli znárodněného podniku,

b) veškeré podniky a závody, které tvoří s podnikem znárodněným hospodářský celek, i když náleží někomu jinému než vlastníku znárodněného podniku.

(5) Náleží-li znárodněný podnik komanditní společnosti na akcie, akciové společnosti, společnosti s ručením obmezeným, znárodnuje se veškerý jejich majetek, jakož i ve stejném rozsahu podniky koncernové, u kterých jim náleží více než polovina základního kapitálu nebo na které mají rozhodující vliv.

(6) Ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, může vyjmouti též ze znárodnění jednotlivé majetkové kusy, majetkové soubory nebo práva, pokud jich není nezbytně třeba k provozu národního podniku a ponechati je dosavadnímu vlastníku, kterému může zároveň uložit podmínky, zejména podmínku, že do stanovené lhůty zřídí ve prospěch národního podniku služebnost nebo užívací právo.

(7) O rozsahu znárodnění podle odstavců 2 až 5 rozhoduje ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu. Pro řízení o zjištění rozsahu znárodnění neplatí ustanovení vládního nařízení ze dne 13. ledna 1928, č. 8 Sb., o řízení ve věcech náležejících do působnosti politických úřadů (správní řízení).

§ 8a.

Pokud v oboru působnosti ministra vnitřního obchodu se majetku znárodněného podle tohoto zákona nepoužije ke zřízení národního podniku nebo k začlenění do národního podniku, nebo pokud takový majetek nebude svěřen do správy orgánům v oboru jeho působnosti, může ministr vnitřního obchodu takový majetek v dohodě s ministrem financí a s jiným ministrem převést do pravomoci tohoto ministra, aby o něm učinil opatření ve vlastním oboru působnosti, nebo jej může svěřiti do správy komunálním podnikům nebo za náhradu určenou podle § 13 jej přenechati jiným právnickým osobám.

§ 9.

Ministr vnitřního obchodu, na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, může uložit vlastníku velkoobchodního podniku, jehož činnost byla zastavena podle § 7, aby převedl části majetkových podstat, zejména zásoby zboží, zastaveného velkoobchodního podniku za náhradu podle § 13 do vlastnictví národního podniku, kter

zároveň určí.

§ 10.

(1) Národní podnik, do kterého se začleňuje majetek znárodněného podniku vstupuje v den převzetí v jeho závazky. Začlení-li se majetek do několika národních podniků, určí ministr vnitřního obchodu, do kterých závazků vstoupí jednotlivé národní podniky.

(2) Svěří-li ministr vnitřního obchodu znárodněný majetek do správy orgánům v oboru své působnosti, určí zároveň v dohodě s ministrem financí, které závazky s tímto majetkem přecházejí, a to dnem převzetí majetku.

(3) Národní podnik, do něhož se začleňuje majetek znárodněný podle § 8 odst. 3 a odst. 4 písm. b), který patřil někomu jinému než vlastníku podniku, vstupuje v závazky vyplývající z práv vázoucích na tomto majetku, a to v rozsahu a za podmínek stanovených o tom v předpisech provádějících dekret presidenta republiky č. 100/1945 Sb., o znárodnění dolů a některých průmyslových podniků, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících (dále jen „dekret“). Tytéž předpisy platí také pro úpravu přechodu takových závazků, bude-li majetek svěřen do správy orgánům v oboru působnosti ministra vnitřního obchodu nebo podle § 8a převeden do pravomoci jiného ministra nebo svěřen do správy komunálnímu podniku nebo přenechán jiné právnické osobě.

(4) Ministr vnitřního obchodu může v dohodě s věcně příslušným ministrem a ministrem financí učiniti opatření o přechodu závazků patřících ke znárodněnému majetku, který byl podle § 8a převeden do pravomoci jiného ministra nebo svěřen do správy komunálnímu podniku nebo přenechán jiné právnické osobě.

(5) K závazkům znárodněného podniku nepatří závazky, podle nichž má majetek tohoto podniku nebo jeho část přejít po dni počátku účinnosti tohoto zákona na třetí osobu. Za závazky znárodněného podniku se nepokládají také osobní daně, dávky a poplatky bývalého vlastníka; takové závazky nepřecházejí s majetkem, který byl začleněn do národního podniku nebo svěřen do správy orgánům podle odstavce 2 nebo s nímž bylo učiněno opatření nebo který byl přenechán podle § 8a, ani se nelze pro ně uspokojiti z majetku znárodněného podniku. Osobními daněmi a dávkami se rozumějí daň důchodová, válečný příspěvek, daň rentová přímo vybíraná, daň z majetku podle vládního nařízení č. 410/1942 Sb., majetkové dávky podle zákona č. 134/1946 Sb., o dávce z majetkového přírůstku a o dávce z majetku, ve znění zákonů jej měnících a doplňujících, a mimořádné dávky podle zákona č. 185/1947 Sb., o mimořádné jednorázové dávce a mimořádné dávce z nadměrných přírůstků na majetku, ve znění zákona č. 180/1948 Sb. Způsob úhrady těchto osobních daní a dávek stanoví ministerstvo financí vyhláškou v příslušném úředním listě.

(6) U závazků, které jsou hospodářsky neodůvodněné, počítajíc v to závazky ze služebních smluv, zaručující zaměstnancům nepřiměřeně vysoké platy, zaopatřovací požitky, odbytné a pod., může se národní podnik domáhati zrušení nebo jiné přiměřené úpravy. Nedojde-li o tom k dohodě, rozhodne rozhodčí soud zřízený podle zákona č. 228/1946 Sb., o rozhodčích soudech pro úpravu některých závazků národních podniků, ve znění zákona č. 272/1948 Sb. Ustanovení vět první a druhé platí přiměřeně také, jde-li o závazky, jež přecházejí se svěřením znárodněného majetku do správy orgánům podle odstavce 2 nebo které přecházejí podle odstavce 4.

(7) Pokud z opatření, kterým se znárodněný majetek svěřuje do správy orgánům v oboru působnosti ministra vnitřního obchodu nebo jiného ministra, nevyplývá nic jiného, neručí stát za závazky znárodněného podniku, ani když dojde k úpravě závazků podle § 11.

§ 11.

Je-li majetek znárodněného podniku ke dni převzetí předlužen, může národní podnik požádat soud, aby do výše obecné ceny aktiv předluženého majetku podniku upravil ke dni převzetí uspokojení závazků patřících k tomuto majetku a určil jejich splatnost, přihlížející k hospodářským možnostem národního podniku. To platí obdobně i o komunálním podniku nebo jiné právnické osobě, jimž byl majetek znárodněného podniku svěřen do správy nebo přenechán podle § 8a.

§ 12.

(1) Národní podnik může odporovati právním jednáním, která vykonal vlastník majetku znárodněného podle oddílu II po 27. říjnu 1945 v úmyslu poškodit nebo ztížit znárodnění nebo zvléci ve svůj nebo cizí prospěch majetkové hodnoty.

(2) Odporovati lze do 3 let od převzetí podniku. Jinak platí ustanovení §§ 46 až 52 občanského zákoníka č. 141/1950 Sb.

(3) Právní jednání o převodu velkoobchodních podniků (§ 5) nebo o převodu kapitálových účastí na společnostech, jejichž podniky se znárodnějí podle oddílu II, pokud byla uzavřena v době dvou měsíců přede dnem znárodnění, jsou platná jen, schválí-li je ministerstvo vnitřního obchodu.

ODDÍL III.

Náhrada.

§ 13.

(1) Pokud není stanoveno jinak, přísluší za majetek znárodněný podle tohoto zákona a za majetkové podstaty (jejich části), převedené do vlastnictví národního podniku podle § 9, náhrada; platí o ní přiměřeně ustanovení §§ 7 až 11 dekretu.

(2) Náhrada se neposkytuje osobám, které byly nebo budou odsouzeny pro takový trestný čin nebo potrestány pro takový přestupek, jimiž projeví nepřátelský postoj k lidově demokratickému řádu republiky nebo k její socialistické výstavbě.

ODDÍL V.

Přechodná ustanovení.

§ 17.

Ode dne vyhlášení tohoto zákona platí pro vlastníka velkoobchodu nebo jiného provozovatele, u osob právnických pro orgán povolaný zastupovati je navenek, po případě pro národního správce, ustanovení §§ 37 a 38 dekretu, při čemž k platnosti právních jednání přesahujících běžnou správu jest třeba předchozího souhlasu ministerstva vnitřního obchodu, které jej na Slovensku udělí po slyšení pověřenectva průmyslu a obchodu.

§ 18.

(1) Do doby, než bude dokončena organizace velkoobchodní činnosti podle tohoto zákona, může ministr vnitřního obchodu na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, do každého velkoobchodního podniku ustanovit svého zmocněnce.

(2) Zmocněnec spravuje zatímně podnik obdobně podle ustanovení § 37 dekretu. Ustanovením zmocněnce se zrušuje národní správa zavedená podle dekretu presidenta republiky ze dne 19. května 1945, č. 5 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, po případě podle nařízení Slovenské národní rady ze dne 5. června 1945, č. 50 Sb. n. SNR, o národní správě.

(3) Pro ustanovení zmocněnce a jeho odvolání platí obdobně ustanovení §§ 14 až 16, 18 a 19 dekretu č. 5/1945 Sb., po případě §§ 13 až 15, 17 a 18 nařízení č. 50/1945 Sb. n. SNR.

(4) Právní jednání vlastníků, držitelů a správců, která se týkají majetkové podstaty podniku, pro nějž byl ustanoven zmocněnec, jsou, pokud k nim došlo po jeho ustanovení, neplatná.

(5) Při výkonu své funkce podléhá zmocněnec doзору ministra vnitřního obchodu; ustanovení §§ 22 a 23 dekretu č. 5/1945 Sb., po případě ustanovení § 20, odst. 1, věty druhé a §§ 21 a 22 nařízení č. 50/1945 Sb. n. SNR platí obdobně.

§ 19.

(1) Dosavadní vlastníci, držitelé nebo národní správci velkoobchodních podniků podají ministerstvu vnitřního obchodu hlášení, jehož vzor vyhlásí ministr vnitřního obchodu v Úředním listě. Toto hlášení jest podati do 15 dnů ode dne vyhlášení vzoru. V řízení musí spolupůsobiti též osoby, které k tomu budou vyzvány ministerstvem vnitřního obchodu. Hlášení má býti podepsáno i závodní radou nebo závodním důvěrníkem; pokud hlášení nepodává dosavadní vlastník nebo držitel znárodněného majetku, je povinen připojiti k němu své vyjádření.

(2) Osoby, uvedené v odstavci 1 jsou povinny spolupůsobiti při sestavování účetních uzávěrek za dobu do znárodnění, pokud k tomu budou vyzvány příslušným ústředním orgánem.

§ 20.

Podniky pověřené velkoobchodní činností podle § 4 umístí ve svých službách podle možnosti především zaměstnance podniků dotčených tímto zákonem.

§ 21.

Právní úkony a úřední úkony potřebné k provádění tohoto zákona jsou osvobozeny od poplatků a dávek. Toto osvobození neplatí však při obchodní činnosti znárodněného podniku a při opatřeních učiněných likvidátorem při likvidaci právnické osoby nebo společnosti.

§ 22.

Výtěžky (důchody) dosažené ze znárodněného podniku až do dne převzetí jsou součástí základu pro vyměření daně důchodové, všeobecné a zvláštní daně výdělkové a daně rentové posledního vlastníka znárodněného podniku před jeho znárodněním.

§ 23.

(1) Ukládá-li soud nebo okresní národní výbor trest na penězích zaměstnanci, zmocněnci, zástupci nebo jinému orgánu fyzické nebo právnické osoby, při jejímž zastoupení byl čin trestný podle § 22 spáchán, může vysloviti, že tato osoba ručí za uložený trest na penězích rukou společnou a nerozdílnou.

(2) Tato osoba musí býti, je-li soudu (okresnímu národnímu výboru) známa, obeslána k jednání v první stoličce a je oprávněna přednésti skutkové okolnosti, jež mohou mít význam pro posouzení věci a činiti návrhy.

(3) Výrok o ručení třeba pojmouti do rozsudku (trestního nálezu) a osoba tímto výrokem postižená má právo bráti jej v odpor odvoláním. V řízení pro soudně trestný čin může se veřejný žalobce odvolati také tehdy, když takový výrok nebyl učiněn. O odvolání proti takovému výroku platí totéž, co o odvolání proti výroku o trestu.

(4) Tresty na penězích se dobývají na osobě, jíž bylo ručení uloženo, podle všeobecných ustanovení platných o trestech na penězích.

§ 24.

(1) Při odsouzení pro zločin podle § 22, odst. 1 nebo při odsouzení pro správní přestupek podle § 22, odst. 2 k trestu na svobodě nebo na penězích přesahujícímu jeden milion Kčs uveřejní se rozsudek (trestní nález) v jednom nebo několika denních listech určených rozsudkem (trestním nálezem) na útraty odsouzeného.

(2) Soud (okresní národní výbor) stanoví, zda mají býti uveřejněny i důvody rozsudku (trestního nálezu) nebo jejich podstatný obsah ve znění, které sám určí.

§ 25.

Z odsuzujícího trestního nálezu lze se do 15 dnů od jeho doručení odvolati k zemskému národnímu výboru, který rozhodne s konečnou platností. Odvolání jest podati u okresního národního výboru, který nález vydal. Odvolání má odkladný účinek.

§ 26.

Přestupky tohoto zákona se promlčují ve 3 letech.

ODDÍL VII.

Účinnost a provedení.

§ 27.

(1) Ustanovení §§ 5, 6, 8, 10, 11, 14 a 16 nabývají účinnosti dnem 1. ledna 1948; ostatní ustanovení dnem vyhlášení.

(2) Tento zákon provede ministr vnitřního obchodu v dohodě se zúčastnými členy vlády.

Dr. Beneš v. r.

Gottwald v. r.

Krajčír v. r.